

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Кафедра педагогіки та суспільних наук

СВІТОВА КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
підготовки бакалавра

6.140103 - «Туризм»

Полтава – 2015

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі»**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

**Шара С.О. – к. пед. н., доцент кафедри
педагогіки та суспільних наук Вишого
навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі»**

Рецензенти:

Нарадько А.В. – к.і.н., доцент, кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Кравченко Л. М. – д. пед. н., професор кафедри культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри педагогіки та суспільних наук протокол №1 від 3 вересня 2015 р., Зав. кафедри _____ проф. Стрельніков В.Ю.

УЗГОДЖЕНО

Голова науково-методичної групи
напряму підготовки 6.030401
«Туризм»

протокол № __ від __ вересня 2015 р.
_____ проф. Склад Г. П.

СХВАЛЕНО

Голова науково-методичної ради ВНЗ
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

_____ М. С. Рогоза
« _____ » _____ 2015 р

ВСТУП

Викладання курсу «Світова культура та мистецтво» й глибоке засвоєння студентами культурологічних проблем є важливим напрямом, складовою частиною процесу гуманітаризації вищої освіти в Україні. Воно сприяє оволодінню майбутніми спеціалістами досягненнями світової і вітчизняної культури, їх усвідомленню значення культури в життєдіяльності суспільства та особистості, допомагає студентській молоді самовизначитися у вартісній орієнтації, формує її духовні інтереси. Творче засвоєння культурологічних знань слугує формуванню у студентів гуманістичного світогляду, підвищує рівень їх особистої культури.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів. Освоєння блоку змістових модулів передбачає прослуховування студентами проблемних лекцій, вивчення основних понять кожного розділу навчальної дисципліни, самостійну та індивідуальну роботу. Зарахування блоку змістових модулів здійснюється на підставі підсумкового модульного контролю (ПМК). Курс дає змогу студентам засвоїти найбільш логічні лінії культурного розвитку людства, його вихідні і спільні для всіх народів принципи й водночас усвідомити специфіку культурної самобутності, відрізнити особливості історичного розвитку різних типів культури та різноманітних соціокультурних світів.

Новітнє суспільство є планетарною цивілізацією, де міцно переплетено різноманітні культури. Сучасний фахівець має бути готовим здійснювати професійну діяльність у полікультурному світі, навіть якщо він виховувався в певному культурному середовищі.

Міждисциплінарні зв'язки. Культурологічна дисципліна «Світова культура та мистецтво» є історико-культурним і філософсько-культурним теоретичним і методологічним

підґрунтям для засвоєння інших гуманітарних наук (релігієзнавство, історія філософії, історія України тощо).

У структурно-логічній схемі викладання дисциплін навчальна дисципліна «Світова культура та мистецтво» вивчається після навчальних дисциплін «Історія української культури» паралельно з «Історією України», «Релігієзнавством», «Філософією».

Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1 Метою навчальної дисципліни «Світова культура та мистецтво» є висвітлення основних понять та найважливіших пізнавальних проблем теорії культури, надання студентам необхідних знань з історії світової культури, що стосуються загальних закономірностей культурно-історичного процесу та особливостей його конкретних проявів, у сприянні глибокого усвідомлення ними необхідності збереження та найбільш ефективного використання й примноження культурної спадщини людства, своєї особистої участі в цій культуротворчій діяльності.

Викладання курсу «Світова культура та мистецтво» націлене на те щоб: сприяти загальній інкультурації студента; формувати особистісну систему ціннісних орієнтацій, комунікативних навичок і суб'єктну активність студента шляхом введення в систему ціннісно-сміслових настанов загальнолюдської та національної культур, критеріїв оцінок і принципів відбору соціально прийнятних культурних смислів; опанувати основними принципами і формами комунікативного досвіду різних сфер культури людства як засобу трансляції соціально значущих культурних смислів; засвоїти суб'єктну природу культурних процесів як інструменту національно-культурної самоідентифікації особистості, вільного вибору культуровідповідних стратегій професійної діяльності; розвивати у студентів гуманне ставлення до оточуючого світу та інших людей, повагу до цінностей культур різних регіональних, етнічних, конфесійних, вікових та інших соціальних груп.

1.2 **Завдання** курсу полягають в тому, щоб дати найбільш цілісне та систематичне уявлення про сутність, структуру і механізми функціонування культури; сформувати уявлення про основні культурологічні школи, напрями і теорії; ознайомитися з історичним багатством культури людства і розширити духовні обрії особистості; сформувати уявлення про основні проблеми і тенденції розвитку сучасної культури; розвинути у студента навички соціокультурної орієнтації, оцінки явищ культури минулого та теперішнього, активного освоєння культурної спадщини; розвинути у студента здібність до діалогу з чужими культурами; сформувати естетичну культуру особистості.

1.3. Згідно з вимогами освітньо кваліфікаційної програми студенти повинні здобути узагальнені систематизовані **знання**:

- отримати необхідний мінімум теоретичних знань про сутність, структуру, функції, механізми й історичні типи культури;
- орієнтуватися у світі культурних символів, напрямків у мистецтві, літературі, музиці тощо;
- розвинути здатність до розуміння і поваги різноманітних національно-культурних платформ, до продуктивного спілкування представників різних культур;

Вивчення світової культури та мистецтва передбачає **розвиток вмій і навичок**:

- соціокультурної орієнтації;
- формування особистістисних культурних орієнтації;
- оцінки явищ культури минулого та теперішнього;
- активного освоєння культурної спадщини;
- зв'язку світової культури з іншими дисциплінами;

Проектування технології оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Світова культура та мистецтво» спирається на модульний принцип побудови навчального процесу, що дозволяє

організувати самостійну роботу студентів над засвоєнням знань і проводити постійний поточний контроль; розробку системи балів за кожен вид діяльності студентів; співвіднесення отриманих балів з оціночною системою за допомогою відповідної шкали.

Курс складається з двох навчальних блоків: лекційного та семінарського. Зміст блоків розроблено відповідно до мети та завдань курсу. Тематика лекційних та семінарських занять співпадає між собою, проте коло питань, що розглядається під час лекції і семінару є досить різноманітним. Це зумовлює можливість більш широкого і ґрунтовного осягнення культурологічної проблематики в реальних умовах навчального процесу у вищих закладах освіти негуманітарного профілю.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, 2 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I

Походження і головні етапи розвитку світової культури. Культури Стародавнього Світу

Тема 1. Теоретичні аспекти культури та мистецтва

Поняття і сутність культури. Підходи до дослідження культури: культурфілософський, соціологічний, психологічний, діяльнісний, аксіологічний, антропологічний, технологічний, семіотичний.

Мистецтво як специфічне соціальне явище. Поліфункціональність мистецтва.

Тема 2. Первісна культура

Походження і головні етапи розвитку світової культури. Виникнення мистецтва як унікального механізму культурної еволюції.

Сучасний погляд на проблему антропосоціокультурогенезу. Первісна культура. Періодизація первісної культури. Неолітична революція як перехід від привласнюючого до відтворюючого господарства.

Світосприймання первісної людини. Міфи як «педагогіка людського роду». Ранні прояви релігії: анімізм, тотемізм, фетишизм, магія, шаманізм. Архітектурні форми первісної доби як модель структурованого космосу: менгір, дольмен, кромлех. Зародки мистецтва.

Тема 3. Культура давніх цивілізацій

Виникнення перших культур Стародавнього Світу. Основні риси: абсолютна монархія, теократичний характер влади, політеїзм, віра у потойбічний світ, спеціалізація культової діяльності, синкретизм релігії, науки, філософії, мистецтва.

Основні досягнення культури Стародавньої Месопотамії. Писемність і література. Будівництво й архітектура. Наукові знання. Закони Хаммурапі.

Світоглядні та художньо-естетичні особливості давньоєгипетської культури. Виникнення єгипетської держави і періодизація історії Стародавнього Єгипту. Релігійні уявлення єгиптян. Культ фараона, культ сонячного божества, культ бога Осіріса. Особливості мистецтва. Ідея постійності, вічності в архітектурі і образотворчому мистецтві. Підкорення суворим канонам. Наукові знання.

Культура Стародавньої Персії. Державний устрій. Мистецтво. Зороастризм.

Особливості періодизації індійської культури. Виникнення Індської цивілізації в III тис. до н.е. Заснування перших міст цієї цивілізації Мохенжо-Даро та Хараппа. Арії і арійська проблема. Держава, право, релігія та кастовий устрій як фактори розвитку індо-арійської культури. Сансара та карма як фундаментальні ідеї особистого життя. Ідея дхарми.

Наукові досягнення Стародавньої Індії. Мови і літературна традиція. Веди – стародавні пам'ятники індійської релігійної літератури. „Махабхарата” – найбільша поема в світовій літературі. Мистецтво Індії.

Основні культурні епохи Стародавнього Китаю. Досягнення Шан-Інського періоду. Період Чжоу і Чжанго. Виникнення основ політичної теорії, що визначила обличчя китайської імперії. Правління династії Цінь. Розквіт культури і мистецтва з утвердженням династії Хань.

Китайська мудрість: філософія, мораль, релігія. Лао-цзи та Конфуцій як виразники особливостей китайського духу. Ритуал як „душа” китайської культури. Досягнення науки і техніки. Шедеври китайського мистецтва.

Тема 4. Античність як тип культури

Антична доба як період народження нових форм суспільного й культурного життя. Крито-мікенська культура.

Гомерівський період. Трансформаційні зміни в період архаїки: вироблення етнічної самосвідомості, виникнення натурфілософії, становлення грецької архітектури, „демократизація” системи навчання. Античний поліс як ідеальна форма державного життя. Культ краси. Розвиток філософсько-естетичної думки у класичний період. Культурний феномен еллінізму: космополітизм та індивідуалізм.

Художня культура Стародавньої Греції. Людина – головна тема грецького мистецтва. Ансамблі архітектурних споруд. Храм як модель давньогрецького космосу. Відображення духовної динаміки у пластиці тіла. Героїчна етика давньогрецької трагедії.

Визначальні риси грецької культури: демократизм, агоністичний характер, антропоцентризм, гуманізм, антропоморфність релігійних вірувань, калокагатія, катартичний характер.

Специфіка і витоки римського генія. Художня культура Стародавнього Риму. Архітектурні споруди римлян: акведуки, тріумфальні арки, лазні, мости, дороги, гавані, фортеці. Скульптурні портрети. Ораторське мистецтво.

Тема 5. Культура середніх віків

Християнство як духовний стрижень середньовічної культури. Періоди середньовіччя.

Духовно-культурна спадщина Візантійської імперії. Основні особливості візантійської культури: синтез західних і східних елементів у різних сферах матеріального і духовного життя суспільства, збереження традицій античної цивілізації, паралельний розвиток сакральної і світської художньої творчості.

Європейська культура епохи середньовіччя. Теодицея як істотна складова тодішнього світогляду. Найвидатніші мислителі світової культури: Августин Блаженний і Фома Аквінський. Середньовічна система освіти. Особливості

середньовічного художнього бачення світу. Характерні особливості середньовічного мистецтва. Готичний і романський стиль. Героїчний епос.

Тема 6. Середньовічна мусульманська культура

Поняття „мусульманська культура”. Іслам як культурний феномен. Пророк Мухаммад і його вчення. П'ять „стовпів ісламу” як фундаментальні основи ісламу. Іслам – душа і головний фактор формування та існування мусульманської культури.

Філософія, наука і освіта мусульманського світу. Мусульманський раціоналізм і містицизм.

Особливості мусульманського мистецтва. Художньо оформлене слово як головний носій релігійної ідеї ісламу. Арабески. Книжкова мініатюра. Архітектурна справа: мечеті, мінарети, медресе. Основні жанри арабської літератури: поезія (пісні, хиджа, фохр, сар, любовна і філософська лірика), проза (любовно-пригодницький роман, побутові новели, розповіді, афоризми, анекдоти, казки).

Змістовий модуль II

Соціокультурний динамізм західноєвропейської культури

Тема 7. Культура епохи ренесансу

Формування та світоглядні засади культури Ренесансу. Періоди відродження: проторенесанс, ранній Ренесанс, високий Ренесанс, пізній Ренесанс. Антропоцентрична модель світу. Гуманізм як ідеологія Відродження. Нова концепція людської особистості й нова модель освіти.

Ренесансний титанізм та його прояви. Данте Аліг'єрі – перший європейський поет-гуманіст. Творчість Франческо Петрарки – вершина Проторенесансу. Почуття і пристрасті в творчості Джованні Боккаччо. Діяльність флорентійської платонівської академії. Розвиток гуманістичної думки: Еразм Роттердамський, Томас Мор, Франсуа Рабе, Мігель де Сервантес, Уільям Шекспір. Мистецька діяльність Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Мікеланджело.

Тема 8. Культура доби бароко та просвітництва

Риси новоєвропейської культури XVII – XVIII ст. Наукова революція. Просвітництво як політичний, ідейно-філософський та культурний рух. Енциклопедизм як духовно-інтелектуальний та освітній феномен європейської культури.

Художні стилі в європейській культурі XVII – XVIII ст. Бароко як світогляд та спосіб життя тогочасної людини. Видатні представники культури бароко. Рококо. Класицизм. Неокласицизм.

Тема 9. Культура XIX століття

Світоглядні та головні напрями розвитку європейської культури XIX ст. Класицизм, романтизм, реалізм – провідні художні течії в культурі XIX ст. Романтизм як світовідчуття і як напрямок у мистецтві. Формування історичного погляду на особу і зумовленого ним художнього методу реалізму.

Філософський песимізм і волонтаризм та творчість імпресіоністів і постімпресіоністів.

Тема 10. Культура новітнього часу

Культурна мотивація політико-соціальних змін у світі на початку ХХ ст. Тоталітаризм і культура.

Модернізм – культурний феномен ХХ ст. Найсуттєвіші положення філософії модернізму. Модернізм і постмодернізм. Порівняльний аналіз.

Реалізм як творчий метод у мистецтві ХХ ст. Вітчизняна форма реалізму ХХ ст.

3. Рекомендована література

Основна

1. Багацький В.В. Культурологія: історія і теорія світової культури : навч. посібник / В.В. Багацький, Л.І. Кормич. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Кондор, 2004. – 304 с.
2. Бычков В.В. Эстетика: Учебник / В.В. Бычков – М.: Гардарики, 2004. – 556 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yanko.lib.ru/books/aesthetica/buchkov-estetika-a.htm>
3. Газнюк Л.М. Эстетика. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Газнюк, Н.М. Салтан, Н.О. М'яснікова, С.В.Могильова. – К.: Конкорд, 2011. – 124 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/17021027/etika_ta_estetika/estetika_-_gaznyuk_lm
4. Даренський В. Мистецтво як феномен людинотворення / В.Даренський // Філософська думка. – 2009. – № 6. – С.61-79.
5. Дмитриева Н.А. Тема добра и зла в творчестве Пикассо / Н.А.Дмитриева // Культурология : Дайджест. – 2005. – № 2. – С.96-99.

6. Зись А.Я. Искусство и эстетика : 2-е, испр. и доп. / А.Я. Зись. – М.: Искусство, 1974. – 448 с.
7. Ильина Т.В. История искусств. Западноевропейское искусство: Учебник / Т. В. Ильина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2000. – 368 с.
8. Елисеєфф В. Японська цивілізація / В. Елисеєфф, Д. Елисеєфф. – Екатеринбург : У-Фактория, 2005. – 527 с.
9. Заблоцька К. В. Українська і зарубіжна культура : Навч. посібник / за ред. К.В. Заблоцька. – Донецьк : Схід. видавн. дім, 2001. – 372 с.
10. Кармин А.С. Пространство культуры. Трёхмерная модель культуры. Свойства культурных форм. Ментальное поле культуры / А.С. Кармин // Культурология: учебник / А.С. Кармин. – 4-е изд., испр. – СПб : Лань, 2006. – С.200-232.

Додаткова

11. Кармин А.С. Духовная культура. Мифология. Религия. Искусство. Философия [Текст] / А.С. Кармин // Культурология [Текст] : учебник / А.С. Кармин. – 4-е изд., испр. – СПб : Лань, 2006. – С.316-497.
12. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура : Навч. посібник / М.В. Кордон. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 584 с
13. Культурологія : Навч. посібник / за ред. В. М. Піча. – 2-ге вид., стереотипне. – Львів : Новий світ, 2005. – 240 с.
14. Культурологія: навч. посібник / за ред. Т. Б. Гриценко. – 2-ге вид. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 392 с.
15. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения / А.Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1978. – 623 с.
16. Малахов Н.Я. Модернизм. Критический очерк / Н.Я. Малахов. – М.: Изобраз. искусство, 1986. – 152 с.- Спосіб доступу: локальна мережа ПУЕТ.

17. Маркова А.Н. Культурология [Текст] : история мировой культуры: учебник / под ред. А. Н. Маркова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ, 2007. – 600 с
18. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посіб. / Г.С. Меднікова. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002, – 214 с.
19. Мешков А.М. Культурологія. Етика та естетика [Електрон. ресурс] : Посібник для самостійної роботи за кредитно-модульною системою організації навчального процесу / О.М. Мешков. – 2006. – Спосіб доступу: Електрон. чит. зал ПУЕТ.
20. Пивоев П.С. Культурология: введение в историю и теорию культуры [Текст] : учеб. пособие / В. М. Пивоев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : КноРус, 2011. – 528 с.
21. Розин В.М. Концепции (парадигмы) культурологии / В. М. Розин // Культурология : Учебник / В. М. Розин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2005. – С.74-97.
22. Савельев В.П. Культурологія. Етика. Естетика [Текст] : навч. посібник / В. П. Савельев, С. М. Повторева. – Львів : Магнолія, 2012. – 352 с.
23. Чанішев А.Н. Философия Древнего мира : Учебник / А. Н. Чаньшев. – М. : Высш. шк., 2003. – 703 с.
24. Шаповалова Е.А. Секрет "Манэки нэко", или как Япония привлекает туристов [Текст] / Е. А. Шаповалова // UNIVERSITATES Университеты. Наука и просвещение. – 2012. – № 2. – С. 78-82.
25. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура : Навч. посібник / О.Л. Шевнюк. – 2-ге вид., випр. – Х. : Знання-Прес, 2003. – 277 с.

Інтернет-ресурси

1. Культурологія: підручники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/kulturologiya/>
2. Культурологія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books.html>
3. Ковбасенко Ю.І. Література постмодернізму: По той бік різних боків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://aelib.org.ua/texts/kovbasenko_postmodernism_ua
4. Постмодернізм. Енциклопедія // Сост. Грицанов А.А., Можейко М.А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infoliolib.info/philos/postmod/index.html>
5. <http://www.countries.ru/library.htm><http://www.countries.ru/library.htm> (Сайт бібліотеки з культурології містить безліч цікавої інформації про художню культуру різних історичних періодів. У розділі «Мистецтво» Ви ознайомитесь з видами мистецтва, а також з різноманітними художніми течіями і стилями різних епох).
6. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мистецтво> (сайт Вікіпедії, що містить інформацію про мистецтво як естетичний феномен).
7. <http://www.countries.ru/library.htm><http://www.countries.ru/library.htm> (У розділі «Мистецтво» Ви ознайомитесь з видами мистецтва, а також з різноманітними художніми течіями і стилями різних епох);
8. <http://www.wassilykandinsky.ru/> (Сайт присвячений творчості Василя Кандинського. На ньому Ви можете ознайомитися із біографією митця, насолодитися багатством фарб його картин, переглянути декілька фільмів про життя і творчість одного з фундаторів абстракціонізму);
9. <http://www.pablo-ruiz-picasso.ru/> (Сайт присвячений всім етапам багатогранної творчості Пабло Пикассо);
10. <http://www.kazmalevich.info/> (Сайт розповідає про різні етапи творчості засновника супрематизму Каземира Малевича. Якщо Вас зацікавила творчість видатного

митця, Ви можете переглянути тут різноманітні цікаві фільми про окремі етапи його життя, а також про найвідоміші картини);

11. <http://www.if-art.com/pgallery/awork/sdali.html> (Сайт пропонує ознайомитися із репродукціями всіх картин Сальвадора Далі);
12. www.knigonosha.net/section-7/section-7-2/32935-Filosofiya_Endi_Uorhola-Uorhol_Endi.html (Сайт пропонує прочитати on-line книгу суперзірки андеграунду 60-70 рр. XX ст. Енді Уорхола «Філософія Енді Уорхола (от А к Б и наоборот)»).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання студентів з дисципліни «Світова культура та мистецтво» є підсумковий модульний контроль (залік). За результатами поточного і підсумкового модульного контролю студент отримує до 100 балів за 100-бальною шкалою оцінювання.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Засобами діагностики успішності навчання студентів з дисципліни «Світова культура та мистецтво» є усне опитування, обговорення теоретичних питань на семінарських та лекційних заняттях, пакети тестових завдань, ситуаційні завдання (кейси) з дисципліни, пакети завдань для модульних контрольних робіт, пакет завдань для комплексної контрольної роботи з дисципліни.